

ВСТУП

Християнство завжди мало непересічну роль в українському суспільстві. Сучасний етап українського державотворення і національного відродження вимагає не тільки віднайдення національної ідеї, але й осмислення релігійної ідентичності. Визначальною релігією для суспільства нашої держави є християнство. Коли мова йде про українське християнство, основна увага, зазвичай, звертається на традиційні українські Церкви Володимирового хрещення. Однак не можна ігнорувати й існування та вплив релігійних організацій пізнього протестантизму, зокрема Свідків Єгови, які як конфесія широко розповсюджені у сучасній Україні.

Внаслідок складних політичних процесів донедавна Свідки Єгови не мали можливості вільно розвиватися. Ситуація кардинально змінилася на початку 90-х рр. минулого століття, коли Україна здобула незалежність. З того часу Свідки Єгови та інші конфесії у нашій державі отримали змогу вільно розвиватися, що характеризувалося посиленням проповідницької діяльності, виданням численної релігійної літератури та періодики, створенням духовних навчальних закладів, кількісним зростанням релігійних громад, а також виникненням новітніх релігійних течій.

Протестантизм в Україні сьогодні представлений чотирма основними конфесіями: баптистами, адвентистами, п'ятидесятниками та Свідками Єгови. Слід зауважити, що останні не відносять себе до протестантських течій. Приблизно чверть мільйона громадян України належать до Свідків Єгови. За даними Державного комітету України у справах релігії, на початок 2001 року в Україні зареєстровано 655 спільнот. Очевидно, що ця релігійна течія є тісно пов'язаною з українським суспільством.

У цій дипломній роботі спробуємо проаналізувати феномен українських Свідків Єгови, охарактеризувати особливості їхньої доктрини, морального вчення, соціальної позиції та діяльності, дослідивши їхнє місце в історії релігій нашої країни.

Мета цієї праці – спробувати висвітлити з позиції сучасного українського релігієзнавства особливості організації Свідків Єгови, однієї з найрадикальніших псевдохристиянських релігійних течій сьогодення, оглянувши її зародження та історичний розвиток на українських теренах.

Наше дослідження представлено у релігієзнавчому аспекті та поділяється на два розділи: «Зародження та поширення Свідків Єгови в Україні» та «Віровчення Свідків Єгови». У першому розділі проаналізуємо загальну історію розвитку цієї організації, згадаємо про її «предтеч», на основних ідеях котрих ґрунтувалася її доктрина. Окрім того, розглянемо історичний розвиток цієї течії у нашій країні, зокрема, проаналізуємо напрями її діяльності, а також звернемо увагу на активність свідків-місіонерів. Окремо розглянемо сучасний стан і структуру організації Свідків Єгови в Україні.

У другому розділі охарактеризуємо особливості доктрини Свідків Єгови, проаналізуємо їхнє моральне вчення на основі публікацій цієї організації. Окрім того, зосередимо увагу на їхній соціальній позиції та місіонерській діяльності.

Джерелами для цієї праці слугували дослідження українських релігієзнавців. Серед них видання відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Григорія Сковороди НАН України під назвою «Історія релігії в Україні», а також одноіменний навчальний посібник з релігієзнавства того ж видання. У праці використовується 6 том «Історії релігії в Україні» під назвою «Пізній протестантизм в Україні». Ці джерела опрацьовано та

опубліковано під редакцією докторів філософських наук, професорів А. Колодного і П. Яроцького. Окрім цього, для висвітлення історичного аспекту нашого дослідження використовується підручник доктора філософських наук В. Любашенко «Історія протестантизму в Україні», в якому аналізується генеза, етапи організаційного становлення цієї релігійної течії у нашій країні. Названі джерела мають наукову цінність для українського релігієзнавства, оскільки є ґрунтовними дослідженнями з історії релігій, а їх автори – вітчизняними науковцями-релігієзнавцями, що відповідає темі цієї дипломної роботи.

Допоміжними матеріалами послужили різноманітні посібники та підручники з релігієзнавства, матеріали інформаційно-аналітичного часопису «Релігійна панорама» (видається Українською Асоціацією релігієзнавців), багатоманітні розвідки й дописи сучасних авторів, зокрема з інтернет-ресурсів, полемічна література католицьких і протестантських представників; для об'єктивності у висвітленні теми використовується історична та віровчительна література Свідків Єгови. Ці матеріали мають подекуди суперчливий характер, проте у сукупності дають змогу висвітлити позицію сучасних українських релігієзнавців щодо Свідків Єгови.

У процесі пошуку літератури для нашого дослідження довелося зіткнутися з певними труднощами. Виявляється, що оцінка пізнього протестантизму в українському релігієзнавстві на цей час залишається не визначеною і дискусійною, а напрацювання у цій ділянці не відзначаються великою кількістю об'єктивних матеріалів. Хоч у наш час і з'явилися відповідні праці, проте їх кількість ще досить незначна для повного та ґрунтового аналізу.

У цій праці застосовано методи дослідження, аналізу, порівняння та синтезу. Історична частина дипломної роботи (перший розділ) укладена синтетично за допомогою дослідження різних джерел. Для доктринальної частини роботи (другий розділ) слугував метод аналізу та частково порівняння.

Цінність цієї праці полягає у спробі синтетичного аналізу напрацювань сучасних українських релігієзнавців щодо релігійної організації Свідків Єгови. Серед доступної науково-дослідницької літератури таких спроб виявити не вдалось.

Обсяг дипломної роботи не дозволяє здійснити детального розгляду всіх особливостей, доктринальних засад, які пропонують Свідки Єгови в Україні, тому певні аспекти цієї проблематики потребують більш конкретного дослідження та опрацювання.

ВИСНОВКИ

Завершуючи наше дослідження, зробимо короткі висновки. Нашим завданням було дослідити історію та вчення релігійної організації Свідків Єгови.

Для ефективності в досягненні поставленої перед нами мети ми поділили працю на два розділи. Перший розділ – «Зародження та поширення Свідків Єгови в Україні» присвячено аналізу та описові історичного періоду, в рамках якого з'явився і щоразу більшою мірою акцентувався на дослідженнях в області есхатології, привели до появи теорій, що пов'язують події Другого пришествя з вченням про земне тисячолітнє царство (хіліазм). У першому параграфі цього розділу зосереджено увагу на дослідженні діяльності історичних осіб, які безпосередньо спричинилися до виникнення адвентистських рухів і до поступового формування цих рухів у спільноти Дослідників

Біблії, а відтак у спільноти Свідків Єгови як таких. До XVIII століття теорія хіліазму стала домінантною в багатьох протестантських конфесіях. Друга половина XIX століття в історії релігійних деномінацій США також була позначена цікавістю до біблійних сенсацій. Це явище прийнято називати «рухом святих», в ньому намагались віднайти втрачену віру апостолів багато прихильників протестантизму.

Пrawdopodobно, що у 20-х роках XX століття Свідки Єгови з'явилися вперше на території нашої країни. Другий параграф даного розділу звертає увагу на проникнення вчення та формування спільнот Свідків Єгови на території України. Аналізуючи релігієзнавчу літературу, ми могли простежити, що українські Свідки Єгови були невід'ємною частиною організації Свідків Єгови в СРСР, перейшли на нелегальне становище і були переслідувані. Звіти показують, що невеликі групи, які діяли в Радянській Україні зберегли свою структуру у часи комуністичного режиму. Лише після розпаду Радянського Союзу поживилася праця цієї організації у незалежній Україні. Третій параграф присвячений описові сучасного становища Свідків Єгови в Україні. Ми могли пересвідчитися, що завдяки гарантіям Конституції України та діючого українського законодавства про свободу совісті та релігійні організації, Свідки Єгови в Україні вперше за всю історію нелегального існування і статусу фактично репресованої конфесії отримали можливість легально провадити своє релігійне життя і поширювати публічно свої релігійні переконання у формі усних проповідей, ходячи від дому до дому, розмовляючи з людьми та розповсюджуючи свою релігійну літературу.

У першому параграфі другого розділу «Віровчення, моральне та суспільне життя Свідків Єгови» ідеться про основні догматичні засади, віросповідні уявлення про джерела Богопізнання і спасіння. Тут ми підкреслили, що заперечення Пресвятої Трійці Свідками Єгови є нічим іншим, як аріанською ерессю, яка була засуджена ще в IV столітті на Вселенському соборі в Нікеї (325 році). Відкидаючи Пресвяту Трійцю, Свідки Єгови применшують особу Христа і одночасно заперечують Його Божество. Також заперечують існування душі, загробного світу, Святі Таїнства, повноту відкупительної Христової жертви. Таким чином, Свідків Єгови можемо назвати псевдохристиянською деномінацією, оскільки вони, застосовуючи помилкове (єретичне) вчення, відкидають саму основу християнства – Ісуса Христа як Бога, Спасителя і Відкупителя всього людства. Другий параграф цього розділу фактично є аналізом різних публікацій у площині морального богослов'я Свідків Єгови. Проаналізувавши їх, ми побачили, що Свідки Єгови вважають, що розв'язують перелічені моральні проблеми у світлі Святого Письма. Проте, зауважуємо, що здебільшого оцінка і вирішення моральних питань належать самим Свідкам Єгови і вважаються «особистою справою» кожного.

Вирішальним критерієм як в моральному, так і духовному житті загалом є література Товариства «Вартової башти». Особливої уваги потребує ставлення до переливання крові, яке вважають неможливим і гріховним через неправильну інтерпретацію Святого Письма. Щодо третього параграфа, то можемо зробити висновок, що спостерігається переорієнтація Свідків Єгови на соціальний вимір. Це проявляється у доброзичливому ставленні до культури, освіти, політики, світської влади та інших релігій. Але їх не можна назвати повноцінними громадянами українського суспільства, оскільки щодо виборів та служіння у війську вони є пасивними. На теренах України Свідки Єгови активно розповсюджують свою літературу різними мовами, практикують різні форми проповідницько місіонерської праці: з ув'язненими, узалежненими, з людьми групи ризику, дефектологічними групами населення України. Зауважуємо, що релігія Свідків

Єгови є деструктивною за своєю суттю, оскільки використовуються різні методи вербування, таким чином збільшується кількість adeptів організації. Людині, яка потрапила до них, насаджують властиве їм думання і не дають можливості виходу з організації.

Завершуючи наше дослідження, зазначимо, що праця не претендує на вичерпність відповідей на всі питання, які виникають у зв'язку з історією і теперішнім станом Свідків Єгови. Подаємо головні моменти і усвідомлюємо, що не спроможні всесторонньо висвітлити дану проблематику. Тому дане дослідження є радше заклик до праці у цьому напрямі для докладніших студій над протестантизмом загалом та окремими його деномінаціями, представленими в Україні.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Зародження та поширення Свідків Єгови в Україні	
1.1. Адвентистські рухи та їх вплив на виникнення організації.....	7
1.2. Поширення на території України.....	17
1.3. Формування та сучасна структура.....	27
Розділ 2. Віровчення Свідків Єгови	
2.1. Доктринальні особливості вчення.....	35
2.2. Моральні засади вчення.....	46
2.3. Соціальна позиція та місіонерство.....	55
Висновки.....	65
Список використаної літератури.....	68